

ÜLVİ BÜNYADZADƏ: HƏYAT VƏ YARADICILIĞINDAN CİZGİLƏR

Bakıda xüsusi hərbi vəziyyət elan edilmədən 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə xalqımıza qarşı cinayətkarlıqlar törədilmiş və respublikamızın suveren hüquqlarını qəddarcasına tapdalamış, qanlı müsibətlərdə həlak olanlardan biri də Azərbaycan Xarici Dillər Universitetinin ingilis dili fakültəsinin tələbəsi, Bakı Dövlət Universitetində fəaliyyət mərkəzi seçilən Şimali Azərbaycan Azad Tələbələr İttifaqı (ŞAATI) idarə heyətinin üzvü, vətənpərvər şair Ülvü Yusif oğlu Bünyadzadə idi.

Yanvarın 19-da saat 24 radələrində Ülvü Bünyadzadə "Pioner" kinoteatrından güllə səsini eşidib XI Qızıl Ordu meydanına tərəf getmiş və bir daha geri qayıda bilməmiş, həmin meydanda həlak olmuşdur. XI Qızıl Ordu meydanı tərəfdən güllə açıldığını eşidən Ülvü Bünyadzadə sovet əsgərlərinə tərəf qışqırır: "Qırmayın mənim xalqımı. Onlar əliyalındırlar, silahsızdırlar. Burada qadınlar, uşaqlar var. Çəkilin, atmayın tankınızı, topunuzu". Maşın meydana çatmamış, səs gələn tərəfə tuşlanan tankdan atəş açılır. Ülvünün ağzına yaxın, sol çənəsindən güllə keçir, içini doğrayıb tökülür və arxa tərəfdən - ürəyindən dəlib çıxır. Bu an yanvarın 20-nə keçən 20-ci dəqiqədə baş verir. Azadlıq eşqilə şeirlər qoşan mübariz şair Ülvü müstəqil Azərbaycan uğrunda şəhid olur.

Vətən təəssübü ilə şəhid olan Ülvü Bünyadzadə cəmi 20 illik həyatıyla Azərbaycan tarixində, Azərbaycan ədəbi-mədəni həyatında hansı izləri qoymuşdur? Bu sualın cavabı olaraq onun həyat və yaradıcılıq fəaliyyətini bir də vərəqlədim.

Həyatı: Ülvü Bünyadzadə Dədə Ələsgər yurdunun - ulu Göyçə mahalının Kəsəmən kəndində ziyalı ailəsində 1969-cu il 23 sentyabrda dünyaya göz açmışdır. Beş yaşından yazıboxumağı bacaran Ülvü altı yaşında ilk şeirini yazmışdır:

*Yavaş-yavaş qar yağır,
Yerə çökür ağır-ağır.
Hər tərəfi qar bürüdü,
Uşaqlar xizəyə yüyürdü.*

Bu misralar Ülvünün körpə könlünün ilk poetik pıçıltısı, ilk zümzüməsidir. Gördüklərini, yerli-yerindəcə düzüb, qafiyələndirib. Bəli, bunlar hələ qafiyənin nə olduğunu bilməyən altı yaşlı Ülvünün ilk şeir tapıntısıdır. Ülvü Bünyadzadə ibtidai təhsilini doğulduğu Kəsəmən kəndində, orta təhsilini isə Azərbaycanın Daşkəsən şəhərində almışdır. Ülvünün on yaş olanda valideynləri Kəsəmən kəndindən Daşkəsən şəhərinə köçmüşdür. Onda poeziyaya həvəs ötürülməmişdir. Əksinə, bu, qəlbində getdikcə artan tələbata çevrilmişdi. O, 13 yaşında öz yaşadlarına ithaf etdiyi şeirində yazırdı:

*Döyüşlərdə yoğrulmuşuq,
Gələcəyə qaranquşuq.*

Bu şeir Ülvünün poetik yaradıcılığının özül daşığıdır. Orta məktəbdə oxuduğu illərdə Ülvü ədəbiyyata və elmi biliklərə son dərəcə böyük maraq göstərmişdir. 12-13 yaşlarından sonra, ümumiyyətlə, bütün şagirdlik həyatı boyunca vaxtaşırı olaraq şeirləri, müxtəlif səpkili bədii və publisistik yazıları ilə mətbuatda (rayon qəzeti "Daşkəsən"də) çıxış etmişdir. Eyni zamanda rayonda fəaliyyət göstərən "Qoşqar" ədəbi birliyinin üzvlüyünə qəbul edilmişdir. Orta məktəbdə oxuduğu illərdə Ülvü həm də yeddillik musiqi təhsili almışdır. 1986-cı ildə sənədlərini Bakı Dövlət Universitetinin şərqşünas-

lıq fakültəsinin fars dili şöbəsinə vermiş, imtahanlarını müvəffəqiyyətlə versə də, müsabiqədən keçməmişdir. Sonra o, Daşkəsən şəhərinə qayıdaraq rayon təmir-tikinti idarəsində rəngsaz işləmişdir. Elmə, sənətə böyük həvəs göstərən Ülvü 1987-ci ildə Azərbaycan Xarici Dillər Universitetinin İngilis dili fakültəsinə daxil olmuşdur.

Təhsilə bağlandığı ilk günlərdə aydın fikirliliyi, həyata nikbin baxışlarıyla dərhal müəllim və tələbələrin dərin rəğbətini qazanmış, qrup nümayəndəsi seçilmişdir. Dərs əlaçısı və fəal ictimaiyyətçi kimi tezliklə bütün institutda tanınmışdır. İnstitut qəzetində dərc edilən yazılarını müəllim və tələbələr hörmətlə qarşılayırdılar, elə həmin qəzetdə çap olunmuş hekayələri əldən-ələ gəzərdi. 1987-1989-cu illər Ülvü Bünyadzadənin qısa ömrünün ən mühüm

suldar dövrü olmuşdur. 1988-ci ilin iyun ayından 1989-cu ilin sentyabr ayına qədər hərbi xidmətdə olmuşdur. Ülvü əsgəri xidmətini yüksək səviyyədə yerinə yetirdiyinə görə hərbi hissədə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası üzvlüyünə qəbul edilmişdir. Oradan göndərdiyi məktublarında, şeir və qeydlərində vətənə məhəbbətini bildirirdi. 1989-cu ilin sentyabr ayında SSRİ Müdafiə Nazirinin həmin dövrdəki qərarına (M.V.Qorbaçovun əmri əsasında) əsasən o, tələbə olduğu üçün vaxtdan 9 ay əvvəl hərbi xidmətdən tərxis olundu və Azərbaycan Xarici Dillər Universitetinin II kursunda təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya qayıtdı. Bu vaxt Bakıda mitinqlər kədirdi. Sentyabr ayının əvvəllərində Sibirin Krasnoyarski vilayətinin Kansk şəhərindən Bakıya qayıdan Ülvü həmin gün mitinqdə iştirak etmiş və uydurma "Dağlıq Qarabağ problemi"nin xalqı üçün yaratdığı sıxıntıların, iztirabların, gərginliklərin daha da dərinləşdiyinin şahidi olmuşdur.

1989-cu il sentyabr ayının 10-da Ana torpağı, doğma xalqı qarşısında övladlıq borcunu şəərəflə, ləyaqətlə yerinə yetirəcəyini vicdani borc bilərək öz müqəddəs "And"ını yazmışdır. Onun həyatını həmin "And"dən ayrı təsvir etmək olmaz. Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının bütün sovet xalqlarının həyatında oynadığı mənfi rolunu başa düşərək Bakıya qayıtdıqdan sonra Azadlıq meydanında (3 dekabr 1989-cu il) mitinq zamanı kommunist biletindən imtina etdiyini bildirmiş,

elə oradaca ovcunun içində yandırmışdır. O dövr üçün bu çox böyük risk idi. Amma o, "xalqı bu mübarizədə gedilən yoldakı qələbəyə inandırmaq üçün lazım olsa, bütün cismimizi yandırmığa hazır olmalıyıq" - demişdi.

Yanvarın 19-da gecə Bakıya girən işğalçı, rus ordusunun yolunu kəsmiş, dinc piketin gülləbaran edilməsinə dözməyərək, sinəsini xalqına tuşlanmış gülləyə sipər etmişdi. Yanvarın 20-də axşamüstü cəbhə dostları, tələbə yoldaşları və müəllimləri onun cəsədini Semaşko adına xəstəxanadan tapdılar. 1990-cı il 22 yanvarda o gecənin bütün şəhidləri ilə birgə Ülvü Bünyadzadə də Bakıda Şəhidlər Xiyabanında (40-cı qəbr) dəfn olunmuşdur.

Yaradıcılığı: Ülvü Bünyadzadənin ilk yaradıcılıq fəaliyyəti poeziya ələmi ilə bağlı olmuşdur. Uşaq yaşlarından bu sənətə öz duyğusu, hissi, duyumu ilə meyl etmiş və getdikcə həyatı müşahidələri, düşüncələri ilə buna daha da bağlanmışdır. Ülvünün bütün şeirləri, yazıları onun xarakteri ilə bir vəhdətdə birləşir, bu, vətənə, torpağa, elə məhəbbət hissiylə əlaqədardır. Ülvü ədəbi fəaliyyəti üzərində ciddi işləmişdir. Həmin illərin bəhrəsi olaraq bu gün əlimizdə onun zəngin, rəngarəng və orijinal ədəbi irsi qalmışdır. Ülvünün əsərlərində ana xətt - vətən müqəddəsliyi, azadlıq duyğusu və qeyrətli vətəndaş oğul obrazının tərənnümü əsas yer tutur. Şair qəlbində baş qaldıran Milli Azadlıq eşqinin müqəddəs yolda çarpışmaqla məşələ dönəcəyinə inanır. Bu, 70 il ərzində gəldiyimiz "hamarlanmış yol" yox, milli məniyyətini təsdiqləyən, vətən şərəfini ucaldan yol, çıxır olmalıdır.

Həyat üçün doğulmuşuq,

Vətən üçün ölməliyik!

- ideali ilə yaşayan şair 15 yaşında ikən Vətənə üz tutub:

*Sən mənim yolumda bir məşəl kimi,
Yanırsan, məni də yandırmaq üçün.*

*Döyünən qəlbimin yatan səsini,
Yuxudan oyatmaq, çaxdırmaq üçün.*

- misralarını yazsa da, mübarizə yolunu seçdi. Bu, Ülvünün milli vətəndaşlıq mövqeyini, qətiyyətini sübut edirdi. "Qoşqar" ədəbi birliyinin sədri, şair Namazlı Paşayev 1987-ci ildə Ülvünün ali məktəbə daxil olması münasibətilə "Daşkəsən" qəzetində dərc etdirdiyi "ÜLVİ" məqaləsində yazmışdır:

"Ülvünü lap çoxdan tanıyıram. Tez-tez rayon qəzetində məqaləsini oxuduqca hiss edirdik ki, o, istedadlı oğlandır. Yaxşı yadımdadır, "Qoşqar" ədəbi birliyinin növbəti məşğələlərinin birində bir məktəbli oğlan çıxış etdi. Məlum oldu ki, həmin ciddi şeirlərin müəllifi imzasına rast gəldiyimiz Ülvü Bünyadzadədir. Dərəkərdə Ülvü özünün təhlil və mühakimə qabiliyyəti ilə fərqləndi. O vaxtdan onunla dostlaşdıq. Redaksiyaya birgə gedib-gəlir, tapşırıqlar alırdıq. Qəzetin növbəti nömrələrinin birində onun yazılarını oxuduqca bildirdim ki, bu gün məktəbli olan Ülvü sabah özünə aydın yol seçməyi bacaracaqdır. O, həmişə arzu edirdi ki, gələcəkdə tərcüməçi olsun. İngilis dilindən tərcümə etdiyi kiçik hekayələr də, yumorlar da həmin arzusunun təsirindən idi. Ülvü ingilis dili dərslərindən fərqlənər, əla qiymətlər alardı. Ümumiyyətlə, dil öyrənməyə çox böyük həvəsi vardı".

Ülvü ərəb, fars, latın, özbək dillərində (sərbəst öyrənməklə) yazıb-oxumağı, ingilis, rus dillərini isə mükəmməl bilirdi. Bunların köməkliyi ilə də tariximizə aid xeyli yazılı mənbələrle

tanış olmuşdu. Xüsusi qeydlər, konspektlər dəftəri tutmuşdu. Bu qeydlər bəlkə də gələcəkdə ən sanballı bir tarixi əsərin bünövrəsi idi.

Ülvü müəllimləri, yoldaşları tərəfindən həmişə böyük hörmətlə, məhəbbətlə sevilmişdir. Məktəb illərində hazırlanan bütün tədbirlər Ülvünün təşkilatçılığı və ssenarisi əsasında aparılırdı. O, yoldaşları arasında, özünü bədii yaradıcılıqla ciddi məşğul olan bir şair-yazıcı kimi qabarıq büruzə verməzdi. Həminin könlünü ürəyindən gələn qaynar hərarətli 3-4 misra şeirlə alardı. Sərbəst mühakiməli, yüksək tənqidi rüinə görə yoldaşlarından qeyri-adi dərəcədə fərqlənərdi. Bədii sənət haqqında söhbətlərini isə atası yaşda olan kişilərlə, "Qoşqar" ədəbi birliyinə toplanan şair və yaradıcı ziyalılarla edərdi. "Bir tikə məktəb uşağı" olduğu halda, çəkinmədən onlarla ciddi mübahisələr edər, oxuduqları yazılara öz tənqidi münasibətini bildirərdi. Ülvünün ilk şeiri "Qoşqar"ın təqdimatıyla mətbuatda dərc olunmuşdur. Şeir dodaqdəyməz şəkildədir. Lirik, gözəl, bir az kövrək, bir az titrək, bir az həssas və yanıqlı hisslərdən ibarətdir:

Səyyaddan sayalanan,

Ahli-nalalı ceyran.

Gəldi səyyada sarı,

Qaldı yaralı ceyran.

Yeriyir, tənqilləyir,

Yıxılır, inilləyir,

Yar deyir, yar diləyir,

Yaradan aralı ceyran.

Dağlar sinəsin dağlar,

Ağlar, deyər ağlar,

Calalsız qalır dağlar,

Dağlar calalı ceyran.

Onda musiqi duyumu güclü idi. Təsədüfi deyil ki, məktəbdə keçirilən ayrı-ayrı yığıncaqlarda, görüşlərdə bir çox milli musiqi alətlərimizdə gözəl ifaları ilə müəllim və şagird kollektivinin dərin rəğbətini qazanmışdı.

O, qarmon, tar, saz, piano, kamança və s. musiqi alətlərində çalmağı bacarırdı. Ülvünün musiqi istedadına heyranlığını Naxçıvan Televiziya və Radio Şirkətinin sədri, şair Elman Həbib bir məqaləsində belə bildirir:

"Ülvü. Onunla qardaşım gildə tanış olmuşduq. Qardaşım ilə Ülvünün əmisi Hüseyn həkim qonşu idi. Ad günündə, xudmani məclisimizdə hərə öz sözünü deyirdi. Kimsə dedi ki, Ülvü pianoda bir xalq mahnısı çalsın. O, utancaq-utancaq qalxıb piano arxasına keçdi. Ülvü həmin andan yaddaşımda yaşamağa başladı. 18 yaş vardı. Qonur gözləri, çatılmamış, qartal qanadları kimi görülmüş qara qaşları ağbəniz çöhrəsinə bir qədər kölgə salanda qəribə ciddi görkəm alırdı. Məclis boyu ağzını açıb bir kəlmə kəsməyən bu gəncin sinəsi altında necə sirlərinə varmış, allah. Bizim aşiq musiqisi, el havacatları pianoda necə səslənərmiş, ilahi?! Bayaقدan dillənəməyib susub duran bu Ülvü balanın ürəyi nə imiş, Tanrı?! Barmaqları nə oyun ələyirdi - "Göyçə gölü"ndən başladı, "Divani"-dən adladı, "İrəvan çuxuru"nda ayaq saxladı. "Sarı tellər"i bir-bir saydı: "Ayaq saritel", "Orta Saritel", "Baş Saritel", "Yanıq Kərəmi", "Naxçıvani". Aşiq havaları pianoda dəyişdikcə ovqatımız da dəyişdi. O vaxt dəfələrlə kövrəldim. Çalardı, yorulmaq bilmirdi, qəlbini həyəcanı tükənmirdi.

(Davamı var)

Almaz ÜlvüBinn tova,

Ülvü Bünyadzadənin bibisi